

Onerva Mäki

Erilaisten asialla

Onerwa Mäki

Syntynyt 16.12.1926 Ahlaisissa

Erityispedagogiikan kehittäjä, lehtori ja kasvatustieteen
kunniatohtori sekä erityisopettajien kouluttaja
(erityisalat: cp-, kuulo- ja näkövammaisuus
sekä dysfasia), kouluttaja ja tutkija

Yli 50 julkaisua

Mittava kansainvälinen ura, Jan Amos Comenius-palkinto

Toiminut lukuisissa yhdistyksissä, järjestöissä
ja Jyväskylän kunnallispolitiikassa

Perusti NMI:n vuonna 1990 yhdessä
Heikki Lyytisen ja Timo Ahosen kanssa

Asuu Jyväskylässä

Perheeseen kuuluu poika sekä tämän 4 lasta

Harrastukset: Ystävät, urheilu, koirat, maailmanmenon
ja politiikan seuraaminen sekä lukeminen,
muistelmien kirjoitus ja kansainvälinen kirjeenvaihto

Kun **Onerva Mäki**, (os. Nummelin) syntyi kaksilapsisen kauppiasperheen esikoiseksi joulukuussa 1926, oli Suomen itsenäinen valtio vasta 9-vuotias. Nummelinin perhe oli sivistynyt, isä kävi kirjeenvaihtoa ajan merkkihenkilöiden kanssa - muun muassa **L.Onervan**, jolta nappattiin nimi esikoistyttylälle.

- Ihanaa ettei minusta tehty Mailaa **Maila Talvion** mukaan, Onerva nauraa.

*95 vuotta täyttävä Onerva Mäki
on visionääri, keskustelija
ja rohkea tekijä, joka on
mittavalla urallaan luonut
uutta, kouluttanut useilla
mantereilla ja muuttanut
monen elämän suunnan.*

Lapsuus loppui, kun ensin kuoli isä ja 10 vuotta myöhemmin äiti. Teini-ikäiset Nummelinin siskokset, 15-vuotias Onerva ja 13-vuotias sisko, jäivät orvoiksi. Sotatalvena rahan arvo romahti, eikä työllä ollut kotia tai omaisuutta: viimeiset pennit menivät äidin ruumisarkkuun. Sosiaalitoimi kutsuttiin apuun, mutta asunnoista oli pulaa, eikä tytöille meinattu löytää majapaikkaa. Kodit oli varattu perheille, heille todettiin.

Onerva tulistui:

- No hankkikaa meille sitten perhe!

Perhe ja asunto löytyi lopulta paikasta, joka muutti tyttöjen elämän.

Rauramon perheen talo, Onervan ja siskon uusi koti, oli kulttuurikoti ja sivistyskylpy. Perheen äiti Hertta Rauramo toimi naisasialiikkeessä ja valoi Nummelinin tyttöihin itsevarmuutta. Kun lukioikäinen Onerva tuskaili tulevaisuutensa kanssa ja pohti, mitä kyläläiset sanoisivat, jos hän tekisi mielensä mukaan, Hertta asetti hänet tuolille istumaan ja piti puheen.

- Ahlaslaisilla on muutakin ajateltavaa kuin sinun tekemisesi! Onerva, sinun täytyy mennä eteenpäin ja uskaltaa ajatella, että sinulla on mahdollisuuksia, Hertta Rauramo painotti.

Se asetti nuoreen Onervaan tiedon: minusta voi tulla jotain, sekä antoi rohkeutta hankkia tietoa ja osaamista.

Luova visionääri, Onerva kuvaa itseään. Kekseliäisyys ja luovuus ovat Onervan vahvuuksia. Sota-aikoina kengistä oli pulaa ja jalkoihin laitettiin hollannikkaat, joihin sidottiin juuttinarua tai autonkumeja. Onerva tarvitsi kengät ja kun hän näki nahkaiset pyöränlaukut, sai hän idean. Suutari suoristi laukut, maalasi ne vihreiksi ja teki niistä kauniit, näyttävät kengät.

- Tosin niissä piti pysähtyä joka kadunkulmaan, kun lumi tarrautui pohjiin!

Yksi sodanaikainen oppi oli, että ihminen pärjää vähällä. Onerva perheineen eli jonkin aikaa niin, että pyykitkin pestiin avannossa järven jäällä. Koko ajan odotettiin ja pelättiin huonoja uutisia.

- Sota-aikana me olimme kaikki samassa surkeudessa. Me olimme silloin resurssiviisaiksi ja saamaan ilon irti siitä, mistä sitä oli saatavilla.

Kun sota loppui, siitä kerrottiin radiossa. Lähetystä kuunnellut Onerva itki ja nauroi yhtä aikaa.

“**Mikä minusta tulee isona**” on tuttu kysymys lähes jokaiselle. Sen kanssa tuskaili myös Onerva. Tuore ylioppilas ja kauppiaan tytär halusi kauppakorkeaan, mutta rintamapojat olivat etusijalla, joten paikka ei auennut. Onerva otti junan Helsinkiin ja päätti nauttia elämästä. Hän alkoi opiskella Helsingin yliopistossa kieliä, vaikka ala ei tuntunut omalta. Opiskelijaelämä taas tuntui: neiti Nummelin kävi syksyn aikana yhdeksissä tansseissa.

Mieltä painoivat raha-asiat: Tuohon aikaan opinnot rahoitettiin lainalla ja kielten tutkinto oli pitkä. Eräissä tansseissa Onerva tapasi tutun tytön, jolla oli samankaltaisia huolia. Hän oli kuullut, että kasvatustieteessä pääsisi helpommalla.

- Minä sanoin hänelle, että mennään sitten sinne yhdessä!

Opintojen alkaessa kaksikko ilmoittautui tenttiin, jonka aikana heille selvisi, että kasvatustieteellisessäkin täytyy opiskella. Hetken kuulusteltuaan professori ilmoitti, että arvon neitien kannattaa nyt mennä kotiin, lukea oppikirjat ja tulla sitten uudelleen.

- Kyllä teistä vielä kunnon kasvatustieteilijöitä tulee, professori arvioi.

Erityispedagogiikka ei ollut olemassakaan, kun neiti Nummelin valittiin Ruskeasuolle opettajaksi Raajarikkoisten koulusäätiöön (nyk. Valteri-koulu Ruskis). Hän oli kuullut apukoulusta ja “*suojelukasvatus- ja parantamisopista*” opiskeluaikana, mutta ei kokenut aihetta omakseen. Uudessa opettajanvirassa Onerva alkoi toimia vauhdilla. Hänet oli valittu virkaan, vaikkei hän ollut edes hakenut, sillä kouluun tarvittiin rohkeamielinen tekijä uudistamaan vanhanaikaista opetusta ja sadan vuoden takaisia käytänteitä. Taustalle luvattiin johtokunnan tuki.

- Helppoa se ei ollut, vanhat asenteet väistyivät vaivalla.

” Onerva opetti minua
vain lukuvuoden ajan,
mutta vaikutus on
jatkunut läpi elämän ”

- Annikki Limatius-Toivanen -

Minä olen aina ollut lähellä oppilaitani, Onerva kuvaa. Ruskiksen sisäoppilaitoksessa oppilaat saattoivat tulla iltaisin juttelemaan Onervalle, joka asui koulun tiloissa muiden opettajien tavoin. Onerva kuunteli ja tuki.

Nuori opettaja osasi olla myös tiukka: Ruskiksella Onerva päätti, että opettaa luokkaa niin, että voi koska tahansa lähteä vaikka Mallorcalle ja oppilaat pitävät koulua keskenään. Kun Onerva sitten sairastui, hän kysyi, kutsutaanko puhelinkeskuksen napakka Liisa sijaiseksi vai ottavatko oppilaat homma haltuun. He ottivat.

Kukin oppilas tuli vuorollaan Onervan huoneen ovelle kysymään läksyt, ja opettajakollega kävi salakuuntelemassa oppituntia oven takana.

- Oppilaat kuulemma puhuivatkin minun äänelläni. Eikä viikon aikana mennyt rikki kuin kaksi karttakeppiä!

Maaseudulta sisäoppilaitokseen tullut Annikki Limatius-Toivanen oli 3. luokalla, kun Ruskeasuon kouluun tuli uusi opettaja.

- Onerva oli iloinen, energinen ja uskoi meihin. Hän näki meissä ominaisuuksia, joita ei aiemmin oltu huomattu ja rohkaisi ja järjesti tilaisuuksia.

Musiikista innostunut Limatius-Toivanen pääsi konsertteihin ja esiintymään ja on tehnyt uransa kulttuurin ja opettamisen parissa mm. markkinointipäällikkönä, teatterisihteerinä ja lausuntataiteilijana.

- Onerva opetti minua vain lukuvuoden ajan, mutta vaikutus on jatkunut läpi elämän. Ilman häntä en olisi osannut edes ajatella tällaisia mahdollisuuksia. Omassa elämässäni olen pyrkinyt toteuttamaan samaa: kannustamaan, rohkaisemaan ja auttamaan muita. Se on Onervan perintöä, Limatius-Toivanen kuvaa.

Vanhemmalla iällä Mäki ja Limatius-Toivanen ystäväystyivät ja nykyisin kaksikko soittelee ja keskustelee elämästä.

Tämä toistuu: monesta oppilaasta ja kollegasta on tullut myöhemmin ystävä. Onerva puhuu paljon ihmisistä ja kertoo olevansa keskustelija, joka pyrkii kohtaamaan jokaisen ihmisenä. Se näkyy elämäntarinassa.

- Minulla on ollut aina todella paljon hyviä ystäviä ympärillä. He ovat olleet tukena, kun minulla ei kodin tukea ole. Olen huomannut, että kodin tausta voi joskus olla myös taakka ja aiheuttaa törmäyksiä. Minulla on ollut tilaisuus olla erilainen, eikä sekään ihan surkea asia ole!

Jokaisen pitäisi pystyä tekemään elämässä sitä, mitä haluaa ja mihin rahkeet riittävät. Tämän eteen Onerva on työskennellyt koko uransa ajan. 1950-luvulla, uran alussa maailma oli erilainen kuin nyt, Onerva muistelee.

Kun Onervan luokka teki retkiä, aikuiset saattoivat tulla tölvimään erityislapsia sanallisesti tai jopa fyysisesti. Tästä nuori opettaja sisuuntui. Hän puolusti lapsia napakasti, antoi mahdollisuuksia ja ajoi yhdenvertaisuutta joka tasolla.

- Jos täällä on narreja ja herroja, niin muut saavat olla herroja, minä voin olla narri. En ole miettinyt itseäni, vaan olen tehnyt, Onerva toteaa.

Tunnetko professori Niilo Mäen, kysyi vieruskaveri Onervalta lentokoneessa. Kyllä hän nimen tiesi ja oli kuullut erityisopettajaystäviltään, että Niilo on ihastuttava.

- Minä ajattelin, että mikä se semmonen on ja mietin, että en kyllä kenenkään perässä juokse!

Niin kuitenkin kävi, että aiemmin solmittu kihlaus amerikkalaisen diplomaatin kanssa meni poikki, kun Onerva kutsui koululleen jo kuuluisan tutkijan, Niilo Mäen. Seurustelu kesti pitkään ja oli muodollista: he tapasivat kahviloissa ja Niilo piti työsalkkua mukana, jotta tapaaminen näyttäisi viralliselta. Niilo arasteli pariskunnan 26 vuoden ikäeroa.

Kosintaa ei alkanut kuulua ja Onerva oli sanojensa mittainen nainen - hän ei aikonut jäädä kenenkään perässä juoksemaan. Onerva lähti kiertämään Eurooppaa toisen miehen kanssa. Niilo tajusi, missä mennään ja lähti perään. Hän etsi Onervan käsiinsä Pariisista. Onerva ilmoitti, että lähtee Niilon mukaan vain, jos heidän kihlauksensa kuulutetaan kirkossa heti.

- Odottelemaan en tule!

*Onerva ja Niilo seurustelivat
pitkään ennen aviaitumista.*

*Niiloa mietitytti aluksi se,
että pariskunnalla oli
ikäeroa 26 vuotta.*

*(Kuva: Jyväskylän
yliopiston museo)*

*Onerva ja Niilo Mäki vierailivat Akropoliksella.
(Kuva: Jyväskylän yliopiston museo)*

Niilo kosi, ja samana iltana Onerva soitti kasvatusvanhemmilleen Po-riin:

- Nyt se karhu on ansassa!

Avoliitto sai myös kasvatusvanhempien siunauksen ja kihlaus ete-ni nopeasti, sillä jo kuukauden kuluttua, vuoden 1959 viimeisenä päi-vänä, Mäet menivät naimisiin.

“Teillä on väliä
– puhukaa ja tehkää!”

- Onerva Mäki -

Petri-poika tuli Mäkien elämään, kun Onerva vieraili lastenkodissa ja näki kehdoissa vauvan, joka kohotteli käsiään häntä kohti.

- Minusta tuntui, että Petri valitsi minut.

Onerva alkoi käydä katsomassa Petriä. Myöhemmin poika tuli ke-sälapseksi Mäkien luo ja alkoi viettää heillä viikonloppuja. Petristä tuli Mäkien kasvattilapsi ja adoptio virallistettiin 1960-luvun lopulla.

- Niilo sanoi minulle kerran, että Onerva, sinä tarvitset tämän lapsen. Luulen, että hän tiesi jo silloin, että hänen elämänsä päättyy. Ja kyllä minä tarvitsinkin, muuten olisin jäänyt yksin.

Yksinhuoltajana Onerva jatkoi uraansa ja sopi kokoukset niin, että hän pääsi mukaan laitettuaan lapsen nukkumaan, kun iltahoitaja vah-ti Petrin unta. Nyt Onerva perhe on kasvanut Petrin lapsilla, joiden kanssa mummo on tiiviisti tekemisissä.

*Logopedi työssään: Onerva harjoitti
Pekka Parviaisen ääntämystä.
(Kuva: Jyväskylän yliopiston museo)*

Onerva on saavuttanut paljon: kehittänyt erityisopettajakoulutusta Suomessa ja kansainvälisesti, kouluttanut huippuyliopistoissa, julkaissut yli 50 tieteellistä artikkelia sekä perustanut mm. sairaalakoulun, CP-luokan, logopedian klinikan sekä ajanut asioita niin kunnallispolitiikassa kuin kansallisella tasollakin.

Akateemisissa piireissä Onerva koki joskus olevana heikommassa asemassa, sillä hän ei koskaan väitellyt.

- Tietysti sille voi etsiä syitä, mutta minusta se olisi ollut jollain lailla ajanhukkaa, koska silloin en olisi ehtinyt perustaa ja olla mukana tekemässä asioita, joista oli huutava pula.

Niilo Mäki Instituutti perustettiin vuonna 1990, kun Onerva, **Heikki Lyytinen** ja **Timo Ahonen** tajusivat, että Suomesta puuttuu tällainen toimija. Onerva uskoo, että NMI:n menestys perustuu siihen, että töissä on juuri oikeita henkilöitä, jotka pystyvät viemään asioita eteenpäin ja viihtyvät työssään.

- Kukaan ei omista NMI:a, vaan se koostuu niistä ihmisistä, jotka siellä työskentelevät. Minä olen teroittanut työntekijöille ja opiskelijoille, että tämä paikka on yhtä kuin te ja teidän ideanne. Teillä on väliä - puhukaa ja tehkää!

Niilo Mäki Instituutti perustettiin 90-luvulla. Onervalle on alusta asti ollut tärkeää, että työntekijät kokevat omistavansa instituutin.

Kuvassa Niilo Mäki Instituutin henkilökuntaa alkuaikailta.

(Kuva: Jyväskylän yliopiston museo)

*Yhdessä muiden kanssa. Ihmiset ja kohtaamiset
ovat olleet Onervan elämän ja uran keskiössä,
niin kuin 90-vuotisjuhlissa otetusta kuvasta näkee.*

Tämä on ollut elämistä toisen kanssa, ei papereihin katsomista, Onerva kuvaa uraansa ja filosofiaansa. Jos matkalla on tullut vastaan ongelma tai joku on uskoutunut hankalasta tilanteesta, Onerva on tarttunut toimeen.

Kun lapsen koulutie meinasi tyssätä 1980-luvulla siihen, ettei koululaiselle olisi myönnetty tarvitsemaansa avustajaa koulunkäyntiin, Onerva marssi sisään Sosiaalihallitukseen. Hän perusteli asiaa virkamiehelle hyvän aikaa ja ilmoitti palaavansa, jos asia ei etene. Onerva palasi - ja oppilas saatiin lopulta kouluun.

- Ajatukseni on ollut, että vien aina asiani niin korkealle kuin voin, jollekin, jolla on valtaa tehdä muutos. Ja jos huomaan epäkohdan, puhun siitä ja olen napakka, mutta en koskaan loukkaa ketään tahallani.

Onerva on omistanut ja kasvattanut koiria, ensin bokkereita ja myöhemmin jackrussellinteriereitä.

(Kuva: Jyväskylän yliopiston museo)

Ravistelija, outolintu, irtonainen, Onerva kuvaa rooliaan. Hän on uskaltanut vaatia muutosta, koska elämä on tuonut tielle raskaita asioita ja ainoa suunta on ollut eteenpäin.

- Olen mennyt ja tehnyt ja sekoittanut pakkaa. En ole antanut periksi, vaikka osa ei olisi ymmärtänyt pyrkimyksiäni. Kaikki eivät sitä arvosta ja jotkut ovat kokeneet, että olen mennyt sekoittamaan asioita, mutta tällainen minä olen!

Tämä on herättänyt pohdintoja muun muassa ADHD:sta ja erilaisuudesta: medikalisoidaanko erilaisuutta joskus turhaan? Vilkkaat, luovat ja rohkeat ihmiset ovat muutoksen voima, Onerva uskoo.

- Opettajana mulla oli tapana antaa vastuuta sellaisilla opiskelijoille, joista näin, että heissä on jotain. Usein he olivat vähän erilaisia... No, ne oli hankalia, Onerva nauraa.

- Ja minä pidin heistä. Heillä oli omia ajatuksia ja uskallusta haastaa.

“Mulla on ollut
tilaisuus olla erilainen,
eikä sekään ihan
surkea asia ole”

- Onerva Mäki -

Urheilu on ollut Onervalle tärkeä harrastus ja voimavara. Yliopistoaikana hän pelasi muun muassa pesäpalloa, lentopalloa ja harrasti juoksua, suunnistusta ja kolmiloikkaa.

Vierailulla Nairobien KSE-keskuksessa eli Kenya Institute of Special Educationissa Clinical Child Neuropsychology Diploma Training Program -koulutuksen yhteydessä vuonna 1995.

*“Olen mennyt ja tehnyt ja
sekoittanut pakkaa”*

- Onerva Mäki -

Eletyn elämän näkee selvemmin jälkeenpäin, Onerva kuvaa.

- Mä olen elänyt elämää ja nauttinut kaikesta, vaikka on ollut hirveän paljon vastoinkäymisiä, en edes muista kaikkia! Toivoin aina, etteivät vastustajani kerääntyisi yhteen, silloin en olisi pärjännyt. En koskaan halunnut kuulla, mitä minusta takanapäin sanottiin. Nukun hyvin ja olen iltarukouksissa toivonut saavani olla Jumalan kämmennellä, kuten vanha isoäitini minulle lapsena opetti.

ONERVA MÄKI

Elämä ja teot

1926

Onerva Nummelin syntyy 16.12.1926 Ahlaisissa kauppiasperheen esikoiseksi

1939–1947

Oppilaana Porin Suomalaisessa Yhteislyseossa, kirjoitti ylioppilaaksi vuonna 1947. Sodan aikana Onerva toimii pikkulottana ja valitaan reippautensa vuoksi leikkaussaliin avustajaksi.

1950

Valmistuminen Helsingin v.a. Opettajakorkeakoulusta. 22-vuotias Onerva valitaan ennen valmistumistaan opettajanvirkaan Raajarikkoisten koulusäätiöön (nyk. Valteri-koulu Ruskis) ja hän aloittaa työt sisäoppilaitoksessa Helsingin Alppikadulla syksyllä 1950.

1951

Onerva opiskelee Iso-Britanniassa kaksi kuukautta fyysisesti vammaisten lasten kuntoutusta ja jälkihoitoa. Hänet valitaan UNICEFin koulutukseen osana suomalaista tiimiä, joka pääsee mukaan kehityskaikiintiössä, sillä sodanjälkeinen Suomi laskettiin kehitysmaaksi. Onervan kansainvälinen verkosto alkaa rakentua.

1955

Opiskelu jatkuu Yhdysvalloissa ASLA-stipendillä 9 kuukauden ajan. Onerva opiskelee mm. CP-lasten puheterapiaa.

1959

Avioliitto Niilo Mäen kanssa.

1962

Fulbright Leader-apuraha Yhdysvalloissa opiskeluun.

1960-luvulla Onerva muuttaa Jyväskylään ja 12-vuotinen kausi Jyväskylän kunnallispolitiikassa alkaa. Hän toimii mm. kaupunginvaltuustossa, koululautakunnan varapuheenjohtajana ja kaupunginhalituksessa ja ajaa muun muassa Huhtarinteen koulun ja CP-luokan perustamista.

1962 Onerva aloittaa Jyväskylän yliopiston lehtorina. Yliopistourallaan Onerva mm. perustaa logopedian klinikan, toimii logopedian, erityispedagogiikan sekä aistivammapedagogiikan lehtorina ja erityispedagogiikan vt. apulaisprofessorina. Hän tutkii ja opettaa erikoisaloinaan CP-vamma, dysfasia, kuulo- ja näkövamma sekä puheen ja kielenkehityksen vaikeudet. Lisäksi Onerva kehittää valtion erityiskouluja ja kouluttaa erityisopettajia sekä Suomessa että kansainvälisesti.

1967

Petri-poika tulee Onervan ja Niilon perheeseen kasvattilapseksi ja myöhemmin adoptioon.

1968

Niilo Mäki kuolee, Onerva jää pienen Petri-pojan yksinhuoltajaksi.

1970-luku

Onerva matkustaa ympäri maailmaa kouluttamassa erityispedagogiikan aiheista, mm. Yhdysvalloissa Columbian ja UCLA:n yliopistoissa sekä Australiassa. Kontaktit yliopistoihin syntyvät maailman vammaisjärjestöjen keskusjärjestö RI:n konferensseissa sekä koulutuskomissiossa, joihin Onerva päätyy järjestötyön kautta. Onerva toimii aktiivisesti yhdistyksissä, mm. Kehitysvammaliiton hallituksessa, Kuulonhuoltoliiton varapuheenjohtajana ja Vajaaliikkeisten kunto ry:ssä (Onerva toimii edelleen Jyväskylän toimikunnassa vuonna 2021).

1972

Lisensiaatin työ fonetiikasta, aiheena Delayed Auditory Feedback eli DAF.

1982–1986

Onerva lähtee viemään suomalaisen erityisopettajakoulutuksen oppeja maailmalle. Hän ehdottaa Ulkoministeriölle kehitysyhteistyöprojektia, jossa Afrikan englanninkielisten maiden opettajia jatkokoulutetaan erityisopettajiksi Jyväskylässä. Projekti saa nimekseen STAFRICA ja Onerva toimii projektin puheenjohtajana ja yhtenä opettajista.

1986

STAFRICA-projektin loppuseminaari pidetään Nairobissa. Erityisopettajia valmistuu yhteensä 56.

1990

Onerva perustaa Niilo Mäki Instituutin yhdessä Heikki Lyytisen ja Timo Ahosen kanssa ja jää eläkkeelle Jyväskylän yliopiston lehtorin virasta.

1992

Onerva puheenjohtaa YK:n alaisen Maailman vammaisjärjestöjen keskusliiton Rehabilitation Internationalin (RI) World Conference-kokouksen koulutusosion Nairobissa. Onerva toimii RI:ssä myös koulutuskomission Suomen edustajana sekä RI:n Euroopan koulutuskomission puheenjohtajana.

1994

Onerva aloittaa NMI:n kehitysyhteistyön yhdessä Heikki Lyytisen ja Timo Ahosen kanssa kouluttamalla yhteistyössä eri afrikkalaisten yliopistojen kanssa alan asiantuntijoita viiteen Afrikan maahan.

2000

Onervalle myönnetään kasvatustieteen kunniatohtorin arvonimi Jyväskylän yliopistosta työstään erityispedagogiikan ja logopedian parissa.

2007

Matka Keniaan Kenyattan yliopiston lastentutkimuslinikalle, jonka asiantuntijoita on koulutettu NMI:n projektissa.

2008

Onerva saa Unescon kansainvälinen Jan Amos Comenius-palkinnon ainoana suomalaisena. Palkinto myönnetään tunnustuksena yli 60-vuotisesta työstä erityislasten ja -nuorten sekä oppimisvaikeuksien parissa.

2013

Jyväskylään perustetaan Onervan mukaan nimetty Oppimis- ja ohjauskeskus Onerva sekä Onerva Mäen koulu (nyk. Valteri-koulu Onerva), kun Haukkarannan koulu ja Jyväskylän näkövammaisten koulu yhdistyvät.

2016

Onervan 90-vuotisjuhlaseminaari: Erityisiä oppilaita, erityistä opetusta - yhteistä kehitystä kaiken aikaa.

2020

Niilo Mäki Instituutti täyttää 30 vuotta
(juhlat siirretty vuodelle covid-pandemian vuoksi syksylle 2021).

2021

Onerva täyttää 95 vuotta joulukuussa. Hän toimii edelleen NMI:n hallintoneuvoston jäsenenä ja hallituksen varajäsenenä.

Kirjoittaja:

Aino Elomäki

PsM, psykologi ja toimittaja

*Aino Elomäki työskentelee LUT-korkeakoulussa
opintopsykologina sekä freelancer-toimittajana.*

Julkaisija:

Niilo Mäki
INSTITUUTTI

2021

Onerva Mäki

95 vuotta

16.12.2021